

คำว่าดี-ไม่ดีไม่มี มีแต่ความจริง แต่กว่าเราจะเห็นถึงตรงนั้น มันก็ต้องมีทั้งทุกข์ทั้งสุข อะไร ๆ ต่ออะไร เยอะแยะเลยเข้ามา คนเราเกิดมาต้องสู้ สู้กับใจเราเองได้ ก็ได้ทุกอย่าง สู้กับความทุกข์ได้ เราก็มีกำลังใจ

มีคนพูดว่าการปล่อยวางคือไม่ต้องทำอะไร นั่นแหละคือไม่ได้ปล่อยวางจริง เขาละทิ้งหน้าที่ คนปล่อยวางจริง เขาทำมากกว่าเก่า โดยไม่ติดยึดกับอะไร เห็นอะไรเข้าใจไปหมด เห็นคนติดยาเสพติด ก็เข้าใจธรรมชาติของเขา ตัวเรามีหน้าที่ เห็นว่าไม่เหมาะสมเป็นอันตรายกับชีวิต เป็นหน้าที่ที่ต้องทำ ทำแล้วได้ผล 2 อย่าง คือได้เรียนรู้มากที่สุด และได้เห็นคุณค่าของตัวเอง

วิถีชีวิตของคนเราถ้ามันไปถึงจุดไหนกลับได้เมื่อไหร่ เราจะเห็นทุกอย่างมีคุณค่าทั้งนั้น เห็นคนติดยาเสพติด ก็บอกกับเขาว่าคุณค่ามากนะ แล้วเราเข้าใจ เพราะเรามีเมตตา เมื่อมีเมตตาทุกอย่างก็เข้าไปด้วยความเข้าใจ จะมองอะไรได้รอบด้าน

สิ่งที่อยู่นอกตัวเราเป็นสิ่งสมมติทั้งนั้น สิ่งที่เป็นความจริงอยู่ในใจเราเอง และเราจะต้องเรียนรู้สิ่งเหล่านั้นเพื่อหวนกลับมาสู่ธรรมชาติของตัวเองที่เป็นความจริง จึงได้บอกว่าเรียนธรรมะ เรียนจากโลก ไม่ใช่หนีไปเลย ไปจมอยู่อีกด้าน

ผู้บรรยายบอกว่าเพราะว่าตัวเองได้ค้นพบจึงบอกได้ว่า หลักสถิติเป็นหลักที่เป็นธรรมชาติ ท่านถูกสอนให้เรียนเพื่อไปตรวจสอบต้นไม้ แต่ตรงกันข้ามได้เอามาเพื่อตรวจสอบตัวเอง เพราะฉะนั้น ตำราหลอกท่านไม่ได้ ตำราที่คนอื่นเขียนก็หลอกคนนะ ตำราเล่มใหญ่ที่สุดอยู่ในใจของเราเองและเป็นของจริงทั้งหมด

ถ้าเราเชื่อใจตัวเอง ค้นความจริงที่อยู่ในใจเราเอง ค้นตรงนี้ได้เราก็เห็นข้างนอกแล้วก็เข้าใจมัน เข้ามาล้างกิเลส ไม่ใช่เข้ามาพอกพูนกิเลสของเรามากขึ้น เพราะฉะนั้นคนเราต้องฝึกกิเลสก่อนจึงจะล้างกิเลสได้ คนฝึกกิเลสมันก็เป็นธรรมชาติ เรารู้ธรรมชาติในใจเราเอง เราได้ล้างกิเลสแล้ว เพราะฉะนั้นทำงานไม่มีข้อแก้ และไม่ต้อไปต่อสู้กับใครสิ่งที่ได้รับข้างนอก มันเป็นไปตามเหตุตามผล เราว่าไม่ได้ไปทำให้คนอื่น หรือสังคมเสียหายก็ได้ แต่หากทำแล้วทำให้สังคมแตกแยก ทำให้เกิดความวุ่นวายมากขึ้นเราก็ต้องหยุดไม่ทำ ถ้าเราขาดการปฏิบัติเราก็จะเข้าไม่ถึงจุดนั้น

คนที่เข้าไปถึงการปฏิบัติตรงนั้นได้จริง ๆ ต้องอยู่กับการปฏิบัติในชีวิตประจำวันเสียก่อน อยู่กับสิ่งที่ได้เรียนรู้กับสิ่งที่อยู่รอบตัวเสียก่อน ตรงนี้เป็นโอกาส อะไรที่อยู่ใกล้ตัวเราเราเรียนรู้ก่อน มันก็จะได้กับเรา แล้วมันออกไปเองอย่างเป็นธรรมชาติของมัน คนพอไปถึงจุดหนึ่งแล้ว เห็นอะไรมีแต่เมตตา ไม่รู้สึกรังเกียจ คนเราธรรมชาติของคนอยู่ด้วยกัน เพราะว่าธรรมชาติของใจเราออกมาอย่างไร ธรรมชาติของคนอื่นก็จะออกมาอย่างนั้น อันนี้เราก็จะรู้ความจริง ความจริงข้างนอกก็รู้ได้

ถ้าเรารู้ธรรมชาติในใจของเรา เราก็จะรู้ธรรมชาติในใจคนอื่น เรามีเมตตาแก่คนอื่นเมื่อมีทุกข์ก็ให้เขามาหา ไม่ว่าใครก็ได้ทั้งนั้น ไม่มีครอบ ไม่มีอะไรเลย เพราะฉะนั้น เราทำงาน สิ่งที่เราได้คุณค่าของชีวิตอยู่ที่ตรงนี้ไม่ว่าเราจะทำอะไร

เมื่อวานท่านเล่าว่าไปนิคมโรคเรื้อน ท่านไปโดยไม่เลือกด้วยเห็นว่าแต่ละมุมมีความหลากหลาย และมุมที่หลากหลายรวมสู่ความเป็นหนึ่งซึ่งอยู่ในใจเรา ท่านไปอย่างเป็นธรรมชาติใครมาขอให้ไปก็ไป เขาเห็นว่าไปตรงนั้นแล้วจะเป็นประโยชน์ก็ไป สนองซึ่งกันและกันทุกอย่างมีความต้องการและมีการตอบสนอง แล้วก็มีใจที่รู้กัน

เศรษฐกิจทุกวันนี้เห็นชัดเลย ในอดีตถ้าเราทบทวนสรุปแล้ว พบว่า เป็นเพราะเราไปเชื่อว่าถ้าเราทำอาชีพเราต้องกู้เงิน อีกด้านก็ต้องสนอง ธนาकारเกิดขึ้นเพราะมีความต้องการ แล้วก็มีการช่วยเหลือ เวลานี้ธนาकारขาดทุน ก็มารีตกับคนกู้ กรรมซ้ำ กรรมสนองกรรม มารีตกับคนกู้ ถ้าจิตเราไม่โลภทำเท่าที่เรามีแล้วทุกอย่างก็ไปได้ ตามที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรับสั่ง ทำอะไรก็เพียงพอได้ ความพออยู่ที่ใจ เท่านั้นแล้วทุกอย่างก็ไปได้

เช่นเดียวกับจุดพอดีของเส้นเกษียณมันควรอยู่ตรงไหน ท่านคิดว่ามันไม่ควรมี ไม่มีคำว่าแก่ ไม่มีคำว่าหนุ่ม ไม่มีคำว่าเด็ก ไม่มีอะไรทั้งนั้น บางคนบอกว่า ให้แก่เสียก่อนซิงถึงจะคิดได้ ทำได้ ไม่จริง ใครก็คิดมาได้ไม่นานคิดได้ นี้แหละกำไรชีวิต เพราะว่าชีวิตที่เหลือมันมีแต่สร้าง มันมีแต่บุญ มันสะสมบุญกุศล อายุน้อยมากไม่สำคัญ

ท่านเห็นคนรุ่นหลังเหมือนครู ฉะนั้นท่านจะมีคนรุ่นหลังเข้ามาหา มาก ไปที่มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ไม่
ก็ตัวเอง เด็ก ๆ เข้ามาหาท่าน ผู้ใหญ่เขาว่า อาจารย์มาไม่ก็หนีหนีกันจริงนะ ทำให้ได้ความรู้ว่า ผู้ใหญ่มองออกจากตัว
โดยไม่สำรวจตัวเองเลย และมันสอนอีกอย่างว่า คนเราจิตถึงกันแล้ว ภาษาพูดไม่สำคัญ ทุกอย่างมันละเอียดอ่อน มันอยู่ในการ
แสดงออกจากการปฏิบัติ เป็นภาษาจากใจจริง

ใจคนเราสำคัญมากกับสุขภาพ ถ้าเกิดอะไรขึ้นแล้วใจมันสู้ได้ทุกอย่างเรียนรู้ ท่านยกตัวอย่างจากประสบ
การณ์คนป่วยเดินไม่ได้เมื่อมีกำลังใจก็สามารถลุกขึ้นเดินได้ อย่างไม่น่าเชื่อ

คนที่ทำงานอยู่กับการเรียนรู้เรื่องติดยาเสพติด มันดีแก่ใจตัวเอง คุณค่าอยู่ที่ตรงนี้ ชีวิตคนเหล่านี้ เป็นครู
สอนเราทำให้เรารู้คุณค่าของตัวเองมากขึ้น เราจะไปสอนคนอื่นให้รู้คุณค่าไม่ได้ แต่เราทำจากธรรมชาติ มันไปเองอย่างธรรมชาติ
ถ้าเราทำตรงนี้ได้ มันก็คงไปไม่ได้ ทำอะไรมีความสุข มันไปได้ทั้งนั้น

การตรวจสอบกิติ การประเมินกิติ เดียวนี้ไปตั้งกลุ่มตรวจสอบ กลุ่มประเมิน หากประเมินใจตัวเองไม่ออก
แล้วอย่าไปประเมินอย่างอื่นเลยครับ ยิ่งไปกันใหญ่ เกิดเรื่องเกิดราวกันมากขึ้น ทะเลาะกันมากขึ้น สังคมเป็นไปอย่างนี้มากขึ้น ๆ
แต่อย่าไปติเตียนมันเรื่องข้างนอก เรื่องภายในอยู่ในใจเราเอง

ยิ่งสังคมมีปัญหารุนแรงเท่าไร ยิ่งทำทนายหนัก ไม่เช่นนั้นคนแต่ก่อนไม่พูดกันหรอกครับว่า " น้ำไม่ลดตอก
ไม่พูด" สังคมยิ่งแย่ เราก็ยิ่งเห็นประโยชน์มาก

ถ้าเราไม่รู้ว่าคนหลากหลาย เราก็ไม่รู้ว่าคนเหมือนกัน มองข้างนอกเห็นคนหลากหลาย พอมองในใจเราก็รู้ว่า
เราก็เป็นคนเหมือนคนอื่น ทุกคนเป็นคนเหมือนกัน มีโคลงสี่สุภาพบทหนึ่งว่า

คนเห็นคนเป็นคนนั้นแหละคน

คนเห็นคนใช้คนใช้คนไม่

แต่ละคนกำเนิดมาเป็นคนทุกคนไป

จะแตกต่างกันได้แต่ชั่วดี

ท่านเล่าว่าท่านเป็นคนที่มีสนใจทุกอย่าง แม้อ้อร์แอกกับเล่นได้ ตอนเป็นอธิการบดีมหาวิทยาลัย
เกษตรศาสตร์ ท่านออกค่ายกับเด็ก ๆ ไปกินไปนอนกันในเตนท์ เขามีกฎระเบียบ มีประชุมตอนกลางคืน เพื่อวางแผนทำงาน
ก็ไปร่วมทำกับเขาหมด ทำเหมือนสมาชิกคนหนึ่ง และรักที่จะทำด้วย ทำแล้วมีความสุขที่จะทำ เสร็จแล้วกลางคืน ช่วงนั้นเป็นช่วง
ที่ฝนตก รุนแรงมาก เป็นช่วงเดียวห่างกันไม่กี่วันที่ท่านผู้บัญชาการตำรวจถูกยิงเสียชีวิตในเฮลิคอปเตอร์ที่นาสาร ท่านอยู่ในค่ายตอนนั้น

กลางคืนเด็ก ๆ เข้านอนกันหมดแล้วประมาณสี่ทุ่ม นึกใจว่าลูกหลานเรา 60-70 คนนอนหลับอยู่ในค่าย
ทำงานเหนื่อย เราเมตตาลูกหลานทั้งนั้นเลย นอนหลับอยู่ เรามีอะไรทำให้เขานอนหลับอย่างเป็นสุขได้ก็ดี แล้วท่านก็เล่นแม้อ้อร์
แอกกัน พอตี 3 ตื่นขึ้นมาพระจันทร์สวยมาก ก็มานั่งเล่นอีก มันตรงกับที่ผู้ใหญ่สมัยก่อนเขาสอนว่า **คนเราจะผู้นำได้ต้อง
ตื่นก่อน นอนทีหลัง** สิ่งที่คุณแต่ก่อนสอนไว้ดี ๆ ทั้งนั้น เวลานี้ถ้าจิตเราวนกลับ เขียนก็ได้ คิดก็ได้ มันพบกับของเก่า ๆ ทั้งนั้น
นั่นคือวัฏจักรที่วนไปหาความจริงอีกครั้งหนึ่ง

ท่านเพิ่งมาเริ่มเขียนรูปเป็นมาเมื่อไม่นานมานี้เอง อายุ 79 แล้ว ภาพบ้านที่อยู่ตอน 4 ขวบ เขียนได้เหมือนจริง
มีบางคนถามว่ามีภาพถ่ายเป็นตัวอย่างหรือเปล่า ท่านบอกไม่มีหรอก กล้องถ่ายรูปอยู่ในใจ ธรรมชาติให้มาทุกอย่าง ให้มาพร้อม
เลย ให้ใจ ให้สมอง ให้ความคิด วิชาญาณ อะไร ต่ออะไร ทั้งนั้นเลย

สมัยนี้มีคอมพิวเตอร์ระบบความจำต้องยังงั้น ยังงี้ มานึกวนกลับอีกที คอมพิวเตอร์ตัวจริงอยู่ในใจเราแท้ ๆ
ใครใช้ก็ใช้ไป แล้วเราไม่ต้องไปเสียเงินเสียทองมากมาย คนอื่นเอาความทันสมัยมาอยู่เรา ผลสุดท้ายหมดเงินหมดทองเป็นหนี้สิน
ต่างชาติมากมาย รอดยนต์ทันสมัยมีมากมาย เปลี่ยนรุ่นนั้น รุ่นนี้ รถเก่าขายข้างถนนเยอะเยอะไปหมด เศรษฐกิจเสียไปทั้งนั้น
เพราะว่าเราขาดสติไปมาก ตามกระแสไปมากขึ้น ขอให้หยุดที่ใจตัวเองให้ได้

